

UNELE PRECIZĂRI PRIVIND IMPRUDENȚA ÎN CAUZELE CU PRIVIRE LA LIPSIREA DE VIAȚĂ: STUDIU DE DREPT PENAL COMPARAT

Vladislav MANEA, Vitalie DONOS

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol autorii scot în evidență aspectele generale și particularitățile infracțiunilor contra vieții săvârșite din imprudență. Unei analize minuțioase este supusă problema imprudenței în legislațiile străine; de asemenea, imprudența, este tratată și sub aspectul atitudinii mentale a făptuitorului față de infracțiune la momentul săvârșirii acesteia. Actualitatea temei investigate este determinată de progresele tehnologice și științifice din care societatea umană are numai de câștigat, fapt ce poate fi observat prin metodele de tratament al unor maladii sau stări patologice; prin modul și tehnicile de desfășurare a muncii sau chiar prin simpla deservire efectuată de anumiți subiecți (fiind utilizate gadgeturi, drone etc.), de unde pornesc nu doar aspectele pozitive, dar și cele negative care se manifestă prin infracțiune. A fost analizată literatura juridică de specialitate din Republica Moldova, România și din Federația Rusă, de asemenea și practica judiciară în domeniu. Totodată, sunt formulate concluzii și recomandări menite să contribuie la o mai bună înțelegere a circumstanței „lipsire de viață din imprudență”.

Cuvinte-cheie: *imprudență, neglijență, sineîncrederea exagerată, atitudine psihică, specialitate, tehnologie, obligații profesionale.*

SOME EXPLANATIONS REGARDING THE IMPRUDENCE IN THE CASES CONCERNING MANSLAUGHTER: STUDY OF THE COMPARATIVE CRIMINAL LAW

This article is intended to highlight the general and particularities aspects of criminal offence of the negligent manslaughter in accordance with the legislation of the foreign countries, also this study is intended to analyze the imprudent manslaughter, in another aspect, namely the mental attitude of the perpetrator at the time the crime was committed. The novelty of the investigation can be expressed in the fact that there are taking into account the scientific and technological advancement of human society, method and techniques of conducting maintenance work or simply being used by certain subjects gadgets, drones, etc. from where gets not only positive but also negative aspects which are expressed by crime. There have been analyzed the penal literature of the Republic of Moldova, Romania and Russian, as well as judicial practice from the national courts. Therefore, different conclusions and recommendations were drawn to help the interested specialists knowing as should be understood the imprudent manslaughter.

Keywords: *imprudence, negligence, self-confidence, mental attitude, specialty, technology, professional obligations.*

În prezentul demers științific imprudența va fi abordată sub un alt aspect, și anume: ca atitudine mentală pe care o manifestă făptuitorul la momentul săvârșirii infracțiunii. În cadrul cercetării a fost examinată literatura autohtonă, română și rusă, de asemenea practica judiciară moldavă cu referire la infracțiunea săvârșită din imprudență. Actualitatea temei investigate este determinată în mare parte de progresele tehnologice și științifice de ultimă oră din care societatea umană are numai de câștigat, fapt ce poate fi observat prin metodele de tratare a unei boli; prin modul și tehnicile de desfășurare a muncii sau chiar prin simpla deservire efectuată de anumiți subiecți, acestea fiind utilizate ca modalitate de îndeplinire a obligațiilor.

Însă, această evoluție are și o latură negativă ce derivă nu din proasta calitate sau din complexitatea de utilizare a obiectului cu care se operează, ci fiind determinată de factorul uman, care se caracterizează prin neatenție, neglijență, indisciplină etc. În așa mod, este necesar să recurgem la măsuri de constrângere juridică cu caracter penal, care devin necesare pentru apărarea vieții umane de factorii sau, mai concret, de sursa din care provin acești factori, aceasta fiind persoana care nu respectă regulile generale.

Scopul acestei lucrări rezidă în cercetarea unei laturi a factorului uman care se prezintă prin imprudență, drept sursă servind literatura de specialitate penală străină și autohtonă, analizarea căreia ne va permite să comparăm aspectul imprudenței și modul de aplicare a acestei circumstanțe.

Viața este plasată în vârful ierarhiei valorilor, atât în plan personal, cât și național. Viața reprezintă cel mai important atribut al persoanei, având statut de valoare; prin intermediul ei poate fi reprezentată existența în această lume, sau, juridic vorbind, existența socială. Viața permite persoanei realizarea potențialității de a participa la relațiile sociale, în așa mod fiind dovedită existența ei socială, iar în formă juridică aceasta se exprimă prin exercitarea drepturilor și obligațiilor, în așa mod fiind realizat interesul ei legal. Viața poate fi caracterizată și înțeleasă prin următoarele elemente: sănătate, libertate, demnitate, familie etc.

Într-un secol plin de surprize atât emoționale, cât și materiale, viața persoanei este expusă la un permanent risc; această valoare umană nefiind posibil de a o răscumpăra sau redobândi, necesită aplicarea unor măsuri de prevenire a riscului. Un rol primordial în apărarea vieții îi revine legii penale. Viața reprezintă un drept fundamental al omului, fiind ocrotită în primul rând prin normele internaționale, dar și prin normele interne. Astfel, în articolul 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului se prevede că „*orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale*”.

Acest drept este ocrotit neapărat prin lege. Spre exemplu, Constituția Republicii Moldova în art.24 alin.(1) prevede că „*statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică*”. Identificarea vieții ca o valoare socială ce este apărată de legea penală necesită analizarea subiectului care deține viața, acesta fiind văzut ca o formă biologică și ca un subiect cu caractere sociale [7, p.8-17].

Doar în formă și în esență aceste două elemente accentuate mai sus constituie un întreg. Astfel, legea penală apără viața și sănătatea persoanei atât în sens fizic, cât și biologic, dar și ca un element al relației sociale. Este important a menționa că numai omul, ca o formă biologică, poate fi subiect al relațiilor sociale; în lipsa lui aceste relații nu ar putea exista. Reieșind din aceasta, viața persoanei reprezintă însăși existența socială. Astfel, în conformitate cu art.16 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova, „*respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului*”, iar potrivit alin.(1) art.2 din Codul penal al Republicii Moldova, „*legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept*”.

Putem spune că viața ocupă un loc primordial, prin ce și se explică apărarea acesteia de lege. Potrivit legii penale, persoana este examinată ca ființă umană din momentul nașterii și până la încetarea ei din viață.

Societatea fiind într-o dezvoltare permanentă atât pe plan spiritual, cât și tehnologic, poziția acesteia va fi cu o treaptă mai sus față de legea care reglementează această societate. Pentru ca societatea și relațiile sociale să fie în vizorul legii, sunt necesare modificări permanente în legislație. În cazul nostru această schimbare se va referi la Codul penal al Republicii Moldova, la art.149, intitulat „*Lipsirea de viață din imprudență*”.

Totodată, o relatare cu privire la infracțiunea săvârșită din imprudență găsim la art.18 CP RM, care prevede: „*Se consideră că infracțiunea a fost săvârșită din imprudență dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admite, în mod conștient, survenirea acestor urmări*”.

Problema științifică care a apărut rezidă în modul de interpretare a imprudenței și a tipului de pedeapsă aplicată pentru această faptă, prevăzute atât în textul legii, cât și în literatura de specialitate autohtonă. În urma analizării literaturii ruse și române în domeniul penal, ne propunem soluționarea aspectului problematic al infracțiunii de lipsire de viață din imprudență în literatura autohtonă și în legea națională. Astfel, legislația penală a Republicii Moldova înregistrează cuvântul „imprudență” (care se exprimă în neglijență sau în încredere exagerată) [5, p.230-234].

Codul penal al României prezintă cuvântul „culpă” în art.192 intitulat „*Uciderea din culpă*” (care semnifică formă de vinovăție ce constă în faptul că infractorul prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce (culpa cu prevedere) sau nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să-l prevadă (culpa simplă)).

Codul penal al Federației Ruse operează, ca și Codul penal al Republicii Moldova, cu noțiunea de imprudență, art.109 fiind denumit „*Причинение смерти по неосторожности*” (Cauzarea morții din neglijență) – atitudine manifestată prin delăsare, nepăsare, ușurință, lipsă de grijă în îndeplinirea unei sarcini, datorii, obligații. Considerăm că cuvântul „culpă” (greșeală ce constă în îndeplinirea neconformă a unei obligații sau în neîndeplinirea ei) ar avea o formă mai reușită de descriere a infracțiunii supuse analizei, după esență fiind mai înțeleasă cetățeanului de rând.

În literatura de specialitate străină această infracțiune se caracterizează ca una materială, fiind incriminată într-o variantă agravată. Această faptă poate fi descrisă cu accent pus pe atitudinea psihică [8, p.111-117] sau ca culpă de previziune (ușurință), fie în forma culpei simple (neglijență) [4, p.58-65].

La baza descifrării acestui tip de infracțiune ar fi bine dacă s-ar regăsi expuse idei despre atitudinea psihică a făptuitorului, în așa mod fiind relatată atitudinea făptuitorului față de infracțiune la momentul săvârșirii acesteia (dacă consideră faptele sale corecte sau nu), precum și scopul acestuia la realizarea unor acțiuni sau inacțiuni.

Astfel, s-ar putea demonstra dacă făptuitorul a avut sau nu suficiente temeiuri să presupună că în împrejurările care îl însoțeau putea să evite ori să prevină urmările prejudiciabile (aceasta reiese din cunoștințele pe care le-a aplicat la realizarea acțiunii sau inacțiunii). La descrierea acestui gen de infracțiune autorii ruși pun accentul pe atitudinea psihică a făptuitorului. Astfel, autorii В.И. Гладких și В.С. Курчевев susțin că imprudența este o atitudine psihică a persoanei față de relațiile sociale care se caracterizează prin prejudiciul cauzat din neglijență și încredere exagerată. Aceeași idee o regăsim și la Э.Ф. Мичулис, care caracterizează imprudența ca o manifestare psihică sau ca o atitudine a făptuitorului față de obligațiunile ce reies din raportul social parte a cărui acesta este. Acceptarea ideii de caracterizare a imprudenței ca o manifestare psihică ar permite o mai bună înțelegere a elementului de bază al infracțiunii – a subiectului, deoarece făptuitorul la săvârșirea infracțiunii trebuie sau ar trebui să analizeze acțiunile pe care urmează să le întreprindă, în așa mod devenind posibil a determina dacă subiectul a putut să prevadă sau nu consecințele ce vor urma anumite fapte ale sale [10, p.100-103].

Lipsirea de viață din imprudență constituie rezultatul indisciplinei, neatenției și lipsei de precauție a făptuitorului, adică moartea unei persoane în urma unui factor uman catalogat ca: atitudine psihică a făptuitorului care se materializează sub formă de „subiectul a uitat, a adormit”; lipsă ori insuficiență de cunoștințe necesare într-o anumită sferă de activitate sau îndrăzneală etc. Neglijența persoanei are legătura strânsă cu propria ei opinie, cu poziția socială a acesteia sau cu principiile personale de care se conduce etc. Așadar, la îndeplinirea anumitor obligațiuni, persoana reflectează asupra lor în modul și în forma cunoscute de ea, fiind ocolite anumite condiții. Pe cale de consecință, indisciplina, neseriozitatea sau atitudinea camuflată (lipsa ori insuficiența cunoștințelor necesare într-un anumit domeniu) duc la urmări prejudiciabile ce se reflectă asupra sănătății altor persoane [9, p.33-38].

Încrederea exagerată este asociată cu încălcarea conștientă a anumitor măsuri de precauție, de securitate, adică subiectul conștientizează urmările prejudiciabile ale faptelor sale, dar consideră că acestea vor putea fi ușor ocolite. Deci, prin acțiunile sale făptuitorul ar admite cu încredere exagerată situația periculoasă în care este pusă o valoare socială apărată de legea penală.

Un alt element ce trebuie precizat, reieșind din cercetarea sistemului penal, autohton și străin, cu privire la infracțiunea de lipsire de viață din imprudență, este metoda de pedepsire și modul de prezentare a faptei conform căreia urmează a fi tras la răspundere penală făptuitorul. Așadar, în Republica Moldova pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de lipsire de viață este 3 ani de închisoare, iar pentru lipsirea de viață a două sau mai multe persoane, considerată ca circumstanță agravantă, se aplică de la 2 la 6 ani de închisoare. Astfel, în Codul penal al Federației Ruse pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de lipsire de viață din imprudență este munca corecțională, pedeapsa cu închisoare sau privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. În Codul penal al României, pentru uciderea din culpă a unei persoane se prevede închisoare (de la 1 la 5 ani), iar uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani. În caz de circumstanță agravantă – cauzarea morții a două sau mai multe persoane – fapta de asemenea se va pedepsi cu închisoare, termenul fiind majorat cu jumătate din termenul prevăzut la alineatele precedente din articol.

Semnele acestei infracțiuni prevăzute la art.149 din Codul penal al Republicii Moldova pot fi regăsite și în conținutul altor articole, spre exemplu, în art.226. Astfel, la alin.(1) art.226 CP RM este prevăzută fapta ce ar duce la un prejudiciu, fiind caracterizată prin eschivarea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice. Aici putem regăsi imprudența atât sub formă de neglijență, cât și sub formă de încredere exagerată. Atitudinea psihică a făptuitorului fiind manifestată prin lipsa unor aptitudini practice sau urmările prejudiciabile ale acțiunilor sale nefiind prevăzute de făptuitor. Astfel, dispoziția de la art.149 din Codul penal al Republicii Moldova conține o descriere săracă a cazurilor care ar determina tragerea la răspundere penală, de asemenea lipsesc unele pedepse suplimentare care ar înăspri pedeapsa pentru această infracțiune, fie ar oferi subiectului infracțiunii posibilitatea de a-și ispăși pedeapsa în altă formă, spre exemplu: fiindu-i aplicată pedeapsa cu închisoarea, făptuitorului să-i revină, ca pedeapsă accesorie, munca neremunerată în folosul comunității sau aplicarea unei amenzi în dependență de persoană – fizică sau juridică.

Scopul pe care ni l-am propus constă în analizarea unui semn al acestei infracțiuni care să permită înțelegerea manifestării psihice a făptuitorului; totodată, vom aduce în vizor problema ce persistă în legislația penală

și în practica judiciară privind lipsirea de viață din imprudență. În cazul infracțiunii de lipsire de viață din imprudență latura subiectivă, ca semn, are o poziție - „cheie”, deoarece face o descriere directă a acțiunii sau inacțiunii infracționale, fiind exprimată atitudinea făptuitorului față de relațiile sociale.

Autorii Sergiu Brînza și Vitalie Stati menționează că imprudența se exprimă în neglijență (făptuitorul nu prevede ceea ce ar putea sau trebuia să prevadă – că acțiunea ori inacțiunea sa va avea ca rezultat moartea unei persoane) și în încrederea exagerată (făptuitorul a prevăzut că acțiunea sau inacțiunea sa poate avea ca rezultat moartea unei persoane, dar nu a dorit acest rezultat, nici nu l-a acceptat, considerând fără temeii, în mod ușuratic, că acest rezultat nu se va produce). Pentru a exista încrederea exagerată, făptuitorul trebuie să-și întemeieze aprecierea că rezultatul socialmente periculos aplicat nu va produce pe anumite elemente concrete analizate de subiect urmarea prejudiciabilă.

Totodată, A.Boroi expune latura subiectivă fie sub formă de culpă cu previziune (ușurință), fie sub formă de culpă simplă (neglijență). Ucidere din culpă se consideră când făptuitorul nu voiește să se producă moartea persoanei. Astfel, culpa de previziune există când făptuitorul consideră și speră în mod ușuratic și fără temeii că rezultatul aflat în reprezentarea sa nu se va produce, pe când culpa simplă se manifestă prin posibilitatea de a prevedea moartea persoanei [4, p.58-64].

În literatura de specialitate rusă latura subiectivă se regăsește în următoarea formulă: „легкомыслие” – frivolitate (care este preocupat de lucruri neserioase, care umblă după plăceri ușoare; ușuratic) și „небрежность” – neglijență. Frivolitatea se caracterizează prin următoarele: persoana a prevăzut posibilitatea consecințelor socialmente periculoase ale acțiunilor (inacțiunilor) sale, neavând însă motive suficiente pentru prevenirea acestora. Elementul intelectual se caracterizează printr-o posibilitate abstractă de apariție a efectelor nocive, deoarece subiectul consideră că prejudiciul nu se va produce. Pe când neglijența în doctrina rusă apare când făptuitorul nu a prevăzut posibilitatea de a împiedica survenirea consecințelor socialmente periculoase ale acțiunilor sau inacțiunilor sale, dar a putut și trebuia să le prevadă. Elementul intelectual constă în a nu prevedea posibilitatea survenirii consecințelor socialmente periculoase ale acțiunilor sale [8, p.116-117].

Pentru a confirma cele expuse vom aduce un caz din practica judiciară a României (**Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României. Secția penală. Decizia nr.2259 din 04 aprilie 2005**) [3]:

Instanța a reținut că, la 04 decembrie 2001, inculpatul a lăsat nesupravegheați 2 tauri, care l-au ucis prin împungere pe N.G. Instanța a constatat că fapta inculpatului A.I. nu este prevăzută de legea penală.

Este de precizat că, potrivit legislației române, numai fapta proprietarului sau deținătorului temporar al unui câine, constând în neluarea măsurilor de prevenire a atacului canin, constituie infracțiune, însă nu infracțiunea de ucidere din culpă, ci o infracțiune distinctă.

La stabilirea culpei sub această din urmă formă este necesar a se avea în vedere atât *criteriul obiectiv*, cât și *criteriul subiectiv*. Același principiu este respectat și în legislația Republicii Moldova în cazul infracțiunilor imprudente:

- *Sub aspect obiectiv*, prin stabilirea obligației de a prevedea rezultatul se au în vedere împrejurările în care a fost săvârșită fapta, pentru a constata dacă orice om atent, din categoria autorului faptei, avea în momentul săvârșirii acesteia posibilitatea să prevadă rezultatul. Dacă în raport cu împrejurările cauzei se stabilește că rezultatul nu era previzibil, deci autorul nu trebuia să-l prevadă, fapta nu poate fi considerată ca fiind săvârșită cu vinovăție, iar dacă se stabilește că rezultatul era previzibil, trebuie să se facă dovada că făptuitorul putea să-l prevadă.
- *Cât privește criteriul subiectiv*, posibilitatea de prevedere este evaluată în raport cu însușirile, capacitatea, experiența de viață și starea psihofizică a făptuitorului în momentul săvârșirii faptei. Dacă în raport cu datele speței făptuitorul nu a putut să prevadă rezultatul, vinovăția sub forma neglijenței nu poate fi reținută datorită imposibilității subiective a acestuia de a-l prevedea.

Prin urmare, deducem că numai prin examinarea conduitei făptuitorului în lumina ambelor criterii se poate decide dacă există sau nu vinovăție sub forma culpei din neprevădere. Existența vinovăției sub forma culpei se evaluează atât în raport cu criteriul obiectiv, al posibilității oricărui om atent, aflat în aceleași împrejurări ca și făptuitorul, de a prevedea rezultatul, cât și cu criteriul subiectiv al posibilității făptuitorului de a prevedea rezultatul în raport cu însușirile, capacitatea, experiența de viață și starea psihofizică a acestuia în momentul săvârșirii faptei [3].

În cazul uciderii unei persoane prin acțiunea animalelor aflate în proprietatea inculpatului, lipsa culpei, constatată în raport cu aceste criterii, deși înlătură existența infracțiunii de ucidere din culpă, nu înlătură

răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciul cauzat de animale, deoarece această formă de răspundere se întemeiază pe prezumția de culpă în supraveghere, de vinovăție în exercitarea pazei juridice și pe ideea de garanție din partea paznicului juridic al animalului.

În speță, din actele dosarului rezultă că *inculpatul, la 4 decembrie 2001, a dat drumul la 2 tauri, proprietatea sa, pentru a-i duce la cișmea, cum a procedat, de altfel, în fiecare zi. Animalele au alergat spre cișmea, inculpatul aflându-se în urma lor, iar unul dintre tauri s-a îndreptat spre victimă și a târât-o prin zăpadă, provocându-i un traumatism craniocerebral care i-a cauzat decesul* [3].

De precizat că rezultatul socialmente periculos nu era previzibil, întrucât animalele nu s-au manifestat anterior violent, iar inculpatul a mers în urma lor la cișmea, procedând în același mod de fiecare dată, fără a se produce incidente. Prin urmare, neputând fi reținută vinovăția persoanei sub niciuna dintre formele prevăzute de lege, răspunderea penală a inculpatului pentru infracțiunea de ucidere din culpă (*legea penală română – n.a.*) a fost, în mod corect, înlăturată.

Fundamentarea acestei răspunderi are la bază ideea unei prezumții de neglijență în supraveghere, de vinovăție în exercitarea pazei juridice, la care se adaugă ideea de garanție din partea paznicului juridic al animalului. Ideea de garanție explică, așadar, de ce paznicul juridic al animalului trebuie să răspundă și în acele ipoteze în care animalul a scăpat de sub supravegherea sa ori, chiar supravegheat, animalul a cauzat un prejudiciu.

Din cele analizate observăm că caracterizarea imprudenței în toate trei doctrine se expun în mod diferit, dar se regăsesc într-o esență unică, deoarece omul după caracteristica sa biologică și socială este într-o singură formă, adică persoana însăși. Astfel, fenomenul uman, și anume – manifestarea psihică a omului sub latura de imprudență – se regăsește în orice stat.

Problema care s-a accentuat în urma studierii în detaliu a obiectului lucrării date se regăsește în legislația penală națională și în practica judiciară privind lipsirea de viață din imprudență care constă în modul de prezentare și lămurire a imprudenței, de asemenea în caracterizarea acestei fapte în practica judiciară. Pentru a soluționa această problemă au fost examinate tezele teoretice ale mai multor autori. Așadar, autorii Sergiu Brînza și Vitalie Stati expun imprudența doar în lumina semnelor caracteristice unei infracțiuni, în așa mod fiind ocolită caracterizarea însăși a imprudenței, și anume: metodele și criteriile în baza cărora ar putea fi delimitat gradul de pericol social al infracțiunii date față de cel al infracțiunii săvârșite prin omor etc. Acest moment în practica judiciară este unul important, deoarece permite calificarea corectă a infracțiunii.

În literatura rusă, autorii se expun asupra acestei probleme ca fiind una „cheie”, deoarece judecătorii nu toată vremea pot constata corect forma vinovăției făptuitorului, aceasta reieșind din probele puse spre examinare; în altă situație aceasta ar fi aplicarea incorectă a legii (adică, aplicarea unui articol incorect cauzei și a unei pedepse mai blânde sau a unei mai aspre). O astfel de situație ar putea fi întâlnită în cazul când un subiect, în virtutea legii sau a regulilor speciale, trebuia să acorde unei persoane (în calitate de bolnav) ajutor, iar el nu a făcut-o.

Astfel, subiectul infracțiunii poate fi tras la răspundere penală conform art.162 din Codul penal al Republicii Moldova pentru decesul persoanei fiindu-i aplicat un termen de 5 ani de închisoare cu privarea de drepturi de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani. Iar în prezența unor altor temeieri, pentru aceeași faptă subiectul infracțiunii ar putea fi tras la răspundere penală conform art.329, potrivit căruia pentru decesul unei persoane îi va fi aplicată o pedeapsă cu închisoarea de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani. Un alt moment ce caracterizează imprudența este lipsa tentativei; la infracțiunile săvârșite din culpă (imprudență) nu există o hotărâre infracțională a cărei realizare să fie pregătită și pusă în executare, este exclusă posibilitatea formelor imperfecte (acte pregătitoare sau tentativă) [4, p.64-65].

În cele ce urmează, vom aduce un caz din practica judiciară a Republicii Moldova referitor la lipsirea de viață din imprudență manifestată în neglijență [1].

Potrivit sentinței, s-a constatat că P.E., proprietar al apartamentului și responsabil de gestionarea proprietății sale private, în vara anului 2006 i-a dat în chirie lui C.A. odaia construită anterior neautorizat, prin formarea unui perete comun ce desparte odaia de casa de locuit menționată, unde în veceu era instalat neautorizat cazanul menajer pentru încălzirea pe gaz a apei curgătoare. Potrivit raportului de expertiză nr.446/09 din 26.11.2008, s-a constatat că cazanul menajer a fost instalat și utilizat cu încălcarea prevederilor pct. 6.37 și pct. 6.42 ale Regulilor și Normelor în Construcție (CHHII) 2.04.08-87 „Aprovizionarea cu

gaze" (M. 1988), precum și cu nerespectarea cerințelor pct. G 7.1 al „Regulilor de Securitate în Ramura Gazificării” (NKS 35-04-09.2002). Conform acestor prevederi, abonaților li se interzice efectuarea samavolnică a lucrărilor de gazificare a casei (apartamentului ș.a.), permutarea, schimbarea și reparația instalațiilor cu gaze. Astfel, la data de 29 februarie 2008, în jurul orelor 00.00-04.00 s-a produs scurgerea produselor de ardere a gazelor din compartimentul arzătorului, deoarece gradul de aspirare a canalelor de aerisire și ventilare era insuficient. Scurgerea s-a soldat cu decesul lui B.D. Potrivit raportului de expertiză medico-legală nr.125/456 din 24.11.2008, decesul a survenit în rezultatul intoxicației acute cu oxid de carbon. Pe baza stării de fapt expuse mai sus, confirmată de probele administrate, fapta inculpatului P.E. a fost calificată în temeiul art.149 alin.(1) Cod penal, și anume – lipsirea de viață din imprudență [1].

În motivarea apelului avocatul a invocat că:

- instanța de fond eronat a apreciat probele administrate, deoarece inculpatul nu a prevăzut consecințele imputate lui, nu putea și nici nu trebuia să le prevadă, precum și nu purta răspundere directă pentru nerespectarea normelor tehnice corespunzătoare la instalarea încălzitorului de apă pe gaz, nu putea stabili nesiguranța dispozitivului, precum și să prevadă consecințele încălcării Regulilor de securitate, iar acțiunile s-au produs datorită unei forțe, a cărei intervenție nu a putut fi prevăzută de inculpat și consecințele s-au produs fără vinovăția acestuia;
- nu au fost indicate acțiunile concrete pe care trebuia să le întreprindă inculpatul și acesta nu le-a întreprins în vederea evitării producerii consecințelor nefavorabile;
- în fapta inculpatului lipsește latura subiectivă a componenței de infracțiune și nu se dovedește vinovăția lui în comiterea infracțiunii imputate, ce se caracterizează prin neglijență criminală. Astfel, instanța de judecată nu a apreciat în cumul, la justa lor valoare, probele administrate.

Instanța de apel a concluzionat că, în rezultatul instalării neautorizate a cazanului menajer, acesta a generat scurgerea produselor de ardere a gazelor din compartimentul arzătorului, iar gradul insuficient de aspirare a canalelor de aerisire și ventilare a și provocat decesul lui B.D. Moartea acestuia a survenit anume în rezultatul intoxicației acute cu oxid de carbon, fiind nefondat în acest sens argumentul inculpatului, precum că fapta lui este săvârșită fără vinovăție în coroborare cu art.20 Cod penal, deoarece, dând în chirie apartamentul, dânsul își dădea seama și înțelegea caracterul prejudiciabil al faptelor sale.

Faza neglijenței ține de instalarea neautorizată a unui cazan menajer pentru încălzirea apei curgătoare pe gaz. Instalarea fiind efectuată cu nerespectarea cerințelor privind lucrările de gazificare. Nereseriozitatea făptuitorului față de aceste cerințe a generat scurgerea produselor de ardere a gazelor din compartimentul arzătorului și, din cauza gradului insuficient de aspirare a canalelor de aerisire și ventilare, a urmat decesul unei persoane (moartea survenind în rezultatul intoxicației acute cu oxid de carbon). În cazul dat neglijența presupune lipsa ori insuficiența cunoștințelor necesare într-un anumit domeniu.

Prima instanță corect a stabilit circumstanțele de fapt și de drept, ajungând just la concluzia săvârșirii de către inculpat a infracțiunii imputate acestuia, luând în considerare totalitatea probelor acumulate la prezenta cauză penală ce au fost apreciate cu respectarea prevederilor art.101 Cod de procedură penală.

În cazul dat, pe lângă descrierea faptei și aplicarea pedepsei prevăzute la art.149 CP RM, subiectul ar trebui să aibă o descriere mai amplă, făcându-se trimitere și la alte legi, hotărâri etc. ce ar descrie mai bine fapta comisă, fiind înțeleasă atitudinea psihică a făptuitorului. Astfel, în decizia dată s-ar putea aplica în calitate de descriere suplimentară prevederile Hotărârii Agenției Naționale a Republicii Moldova pentru Reglementarea în Energetică cu privire la aprobarea Normelor tehnice ale rețelelor de distribuție a gazelor naturale, nr.324 din 27.02.2009 [6], care stabilesc obținerea unei autorizații privind instalarea conform condițiilor și tehnicilor prevăzute de lege etc.

În practica judiciară rusă și română descrierea subiectului infracțiunii se face din toate punctele de vedere, adică fapta comisă nu este caracterizată doar din punctul de vedere penal, dar reieșind și din alte legi ce ar descrie fapta. Totodată, subiectul infracțiunii nu este privit la general, ci este delimitat în persoană fizică și persoană juridică, astfel fiind arătată funcția făptuitorului prin intermediul căreia s-a manifestat atitudinea psihică față de relațiile sociale în care trebuia să-și îndeplinească obligațiile. De exemplu, în practica judiciară română este important să fie stabilită funcția subiectului (dacă aceasta este) în momentul săvârșirii faptei. În așa mod s-a decis că ori de câte ori o persoană, cu sau fără cunoștințe minime, se angajează într-un sector în care există reguli specifice de exercitare a acelei activități, și, prin nerespectarea regulilor săvârșește un accident mortal, răspunde în baza agraventei; de asemenea, cel care instalează un mecanism pentru curent electric,

fără să ia măsurile de prevedere necesare, din care cauză provoacă electrocutarea unei persoane, precum și cel care conduce un electrostivuator fără a avea calificarea necesară și face manevra greșită care au avut drept consecință moartea unei persoane va răspunde în baza aceleiași agravante prevăzute la articolul 192 din Codul penal al României.

În cazurile uciderii din culpă (lipsirii de viață din imprudență în varianta legislației penale a Republicii Moldova), este vorba despre îndeplinirea de către subiect a unor activități speciale. Prin urmare, se regăsește *culpa profesională*, care reiese din obligațiile activității pe care o îndeplinește (făptuitorul va răspunde penal doar în cazul în care acesta a cunoscut regulile expuse în cadrul domeniului de activitate și a înțeles finalitatea lor, dar nu le-a respectat, sperând în mod ușuratic că rezultatul nu se va produce [4, p.65] sau imprudența este evidentă, dat fiind disprețul manifestat față de norme.

În practica judiciară rusă, pe lângă calitatea subiectului infracțiunii (persoană fizică sau persoană juridică) și funcția ocupată de el, accent se pune și pe atitudinea psihică a făptuitorului în momentul săvârșirii acțiunii sau inacțiunii. În baza acesteia se stabilește dacă subiectul a avut temeuri de a cunoaște urmările prejudiciabile care reies din acțiunile sau inacțiunile sale. Astfel, analizarea subiectului se bazează pe vârsta acestuia, studiile, experiența lui etc. Se mai iau în calcul și împrejurările care l-au determinat la îndeplinirea unor acțiuni/inacțiuni.

În urma analizării practicii judiciare moldovenești, ruse și române putem spune că în practica judiciară națională analizarea infracțiunii de lipsire de viață din imprudență se face în formă simplă (adică, însăși forma de descriere a metodei de lipsire de viață din imprudență se face în limitele faptei executate de subiect), aceasta fiind rezultatul exprimării sărace a art.149 CP RM.

Am ajuns la ideea că este necesar de a avea relații strânse cu orice stat atât pe plan politic și economic, cât și pe cel juridic, ceea ce ne va permite studierea sistemului juridic străin, având posibilitatea de a analiza și implementa în sistemul național anumite elemente ce ar mișca din loc și ar permite efectuarea unei justiții mai corecte. În cazul nostru, cu privire la art.149 CP RM, este necesar de a se face o modificare, dar nu înaintea analizării juridice și a altor legislații străine cu privire la astfel de cazuri, ceea ce ar permite formularea unui text legal actual reieșind din relațiile sociale interne ale statelor străine, precum și din cele naționale. Generalizând rezultatele cercetărilor efectuate am ajuns la următoarele concluzii și recomandări. În urma analizării conceptului de imprudență în conținutul altor legislații străine, am constatat că imprudența nu reprezintă doar o acțiune sau inacțiune materializată de subiect, aceasta fiind o manifestare psihică care are un început, o analiză și un sfârșit (adică, făptuitorul acceptă situația creată, o analizează în baza cunoștințelor avute, după care le aplică, acestea fiind materializate).

Imprudența nu este doar o expunere a neglijenței sau a încrederii exagerate, aceasta este o atitudine psihică a făptuitorului față de relația socială în care și-a asumat obligația de a îndeplini anumite acțiuni sau inacțiuni (care de asemenea, după caz, pot reieși din conținutul unui act normativ care stabilește direct condițiile, drepturile și obligațiile subiectului), adică făptuitorul infracțiunii își arată atitudinea față de obligațiunile sale în raport cu altă persoană. Pentru a confirma cele expuse, aducem un caz din practica judiciară a României (*Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României. Secția penală. Decizia nr.1245 din 18 februarie 2005*) [2]:

În cazul unui accident de circulație,uciderea unei persoane de către conducătorul unui autovehicul care, deși a circulat cu viteză legală, nu a respectat semnificația unui indicator rutier și nu a redus viteza de deplasare, astfel încât să poată efectua o depășire în condiții de siguranță, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de ucidere din culpă.

Instanța a reținut că, la 9 februarie 2000, inculpatul, conducând un autoturism, s-a înscris pe terasamentul liniei de tramvai aflat în apropierea unei stații R.A.T.B. și, ignorând semnificația indicatorului „ocolire obligatorie”, a intrat în depășirea refugiului pietonal prin partea stângă. La circa 4-5 m de capătul refugiului, întrucât nu a redus corespunzător viteza de deplasare, în condițiile trecerii prin dreptul stației de tramvai, inculpatul l-a accidentat pe minorul N.I., care se angajase în traversarea străzii prin loc nepermis și fără să se asigure; deși a fost transportată la spital, victima a decedat în cursul aceleiași zile.

În cauză, din procesul-verbal de cercetare la fața locului rezultă că în apropierea locului producerii accidentului rutier există o stație de tramvai prevăzută cu un refugiu pe sensul în care circula autoturismul, iar la capătul refugiului se află instalat indicatorul de ocolire obligatorie prin dreapta.

Viteza de deplasare a autoturismului în momentele premergătoare impactului cu victima a fost estimată la 40 km/h. Totodată, potrivit concluziilor suplimentului de expertiză tehnică, conducătorul auto a avut posibilitatea de a preveni producerea accidentului: pe de o parte, prin reducerea vitezei de deplasare la trecerea prin dreptul stației de tramvai și, pe de altă parte, prin deplasarea cu autoturismul prin dreapta refugiului stației de tramvai, conformându-se astfel semnificației mijloacelor de semnalizare rutieră.

Inculpatul avea obligația de a reduce viteza de deplasare a autovehiculului la trecerea prin dreptul stației de tramvai, până la limita evitării oricărui pericol, în condițiile în care circulația se desfășura în coloană pe terasamentul liniei de tramvai, nefiind respectată semnificația indicatorului „ocolire obligatorie” prin dreapta, iar pericolul fiind previzibil.

Prin urmare, moartea victimei este consecința nerespectării de către inculpat a prevederilor legale privind circulația pe drumurile publice.

Analizând pedepsele aplicate în legislația penală a altor state pentru lipsirea de viață din imprudență, concluzionăm că prevederile art.149 din Codul penal al Republicii Moldova sunt mult inferioare acestora, deoarece dau o descriere simplă a subiectului infracțiunii, legiuitorul stabilind și o limitare în ce privește aplicarea pedepselor.

Analizând practica judiciară, și anume: modul de analizare a cauzei în practica națională, rusă și română, am constatat că în practica judiciară națională la examinarea cazului în care este prevăzută infracțiunea de lipsire de viață din imprudență se ține cont de circumstanțele săvârșirii faptei, fără a se lua în calcul prevederile unor acte normative (în dependență de caz, acestea fiind aplicate pentru lărgirea conținutului cauzei) și fără a se analiza poziția subiectului (aflarea în cadrul muncii sau într-un simplu raport social) și atitudinea psihică a făptuitorului (dacă au survenit urmările prejudiciabile, dacă nu a fost o tentativă etc.)

Propunem completarea dispoziției articolului 149 CP RM cu text ce va prezenta în detaliu momentul și modul de pedepsire a subiectului care comite fapta. Astfel fiind specificate persoanele ce comit infracțiunea de lipsire de viață din imprudență în momentul îndeplinirii obligațiilor de serviciu și persoana care comite această infracțiune într-un simplu raport social.

Cu scopul perfectării legislației penale în vigoare, propunem următoarea redacție a art.149 CP RM:

„(1) Lipsirea de viață din imprudență se pedepsește cu amendă de la 150 la 300 unități convenționale și cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Lipsirea de viață din imprudență ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1500 unități convenționale și cu închisoare de la 3 la 6 ani.

(3) Lipsirea de viață din imprudență a două sau mai multe persoane se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani.”

Propunem aplicarea și a termenului „*factor uman*” în practica judiciară la examinarea cauzei, de asemenea circumstanța faptei fiind stabilită în baza atitudinii psihice care se exprimă prin neglijență sau încredere exagerată. Adică, caracterizarea manifestării făptuitorului prin: prezența sau lipsa unor temeuri la comiterea faptei; cunoașterea urmărilor ce vor genera prejudiciul. În ce privește aplicarea și altor acte normative în momentul descrierii și clasificării faptei comise de către subiect, aceasta ar permite efectuarea unei descrieri mai concrete a cauzei și aflarea motivului ce a condiționat prejudiciul concret. Totodată, am putea concretiza la ce etapă s-a manifestat atitudinea psihică greșită a făptuitorului.

Bibliografie:

1. *Arhiva Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*. Decizia Colegiului penal din 09.09.2015. Dosarul nr.1ra-803/2015.
2. *Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României*. Secția penală. Decizia nr.1245 din 18 februarie 2005.
3. *Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României*. Secția penală. Decizia nr.2259 din 04 aprilie 2005.
4. BOROI, A. *Drept Penal: Partea Specială (conform noului Cod penal)*. București, 2011, p.58-65. ISBN 978-973-115-788-7
5. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept Penal: Partea Specială*. Chișinău, 2011, p.230-234. ISBN 978-9975-53-029-3
6. Hotărârea Agenției Naționale a Republicii Moldova pentru Reglementarea în Energetică, *cu privire la aprobarea Normelor tehnice ale rețelelor de distribuție a gazelor naturale*, nr.324 din 27.02.2009.

7. БОРОДИН, С.В., МАЛИНИН, В.Б. *Убийство: общая характеристика*. Санкт-Петербург, 2013, с.8-17. ISBN 978-5-91950-051-3
8. БОРОДИН, С.В. *Ответственность за убийство: квалификация и наказание по российскому праву*. Москва, 1994, с.111-117. ISBN 5-7357-0035-9
9. КРУГЛИКОВ, Л.Л. *Уголовное право России: Часть Особенная* (Учебник для вузов, 2-е издание). Москва: Волтерс Клувер, 2005, с.33-38. ISBN 978-5-238-02246-8
10. *Уголовное право. Общая часть: Конспект лекций* / Э.Ф. Мичулис, В.В. Горбач, Е.Н. Горбач и др.; под общ. ред. Э.Ф. Мичулиса. Минск: Изд-во МИУ, 2008, с.100-103. ISBN 985-490-182-3

Prezentat la 17.11.2015